

πριλίου· και ὁ μὲν σεβάσμιος ἀρχιμανδρίτης Κ. Μισαήλ Ἀποστολίδης ἐξεφώνησεν ἀπ' ἀμβωνος λόγον κατ'ἀλληλον, ἐνώπιον δὲ τοῦ μνημείου ὠμίλησεν ἐπαξίως τοῦ ἀντικειμένου ὁ Κ. Α. Ρ. Ράγκαβης. Τὸν λόγον τούτου δημοσιεύει ἡ Εὐτέρπη, ὡς ἀπορῶντα ἄνδρα τὰ μέγιστα συντέλεσαντα εἰς τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας τὴν πρόδον.

Ἄλλ' ἰδοὺ τὰ Ἔργα καὶ Ἡμέραι σοβαρώτερα καί, οὕτως εἰπεῖν, σχολαστικώτερα τοῦ δέοντος παρουσιάζονται τὴν φορὰν ταύτην. Τὸ ἔαρ μὲ τὰς καλλονάς του καὶ τὰς μαγείας του ἤλθε καὶ παρήλθε, τὰ πάντα ἤδη τέθηλε καὶ ἡμεῖς δὲν ψάλλομεν τὸ ἔαρ μετὰ τῶν ἀηδόνων καὶ τῶν ἀνθῶν!

Ἀλλ' οὐαί, βραχεία ἡ ὥρα τοῦ ἔαρος, ὡς εἶναι βραχὺ καὶ τῆς ζωῆς τὸ ἔαρ. Μόλις ἐμειδίασεν αὐτὸ καὶ ἰδοὺ ὁ πνιγνὸς καύσων καὶ ὁ ἐκτυφλώτων κονιορτός τὸ γλυκερὸν ἀποδιώκουσι μειδίαμα ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων χειλέων του. . . Ἀς ζητήσωμεν τὴν δρόσον εἰς τὰς σκιερὰς ἐξοχὰς καὶ τὰς δροσοφόρους παραλίας. Σεῖς δὲ μεταβατικά πτηνὰ, τάτανύοντα τὰς πτέρυγας, ἵνα πεταχθῆτε ὡς χιλιθόνες εἰς δροσερώτερα κλίματα, ἂν καὶ θέλετε μᾶς ἀφαιρέσει πλεῖστα θέληγτρα ἐκ τῶν Ἀθηνῶν, ἀλλὰ τῆς μουσικῆς μας, τοῦ Τίβολι μας καὶ τῆς Μουσυχίας δὲν θέλετε δυνηθῆ νὰ μᾶς ὀφρανεύσετε. Εἶναι καὶ ταῦτα ἀρκετὰ θέληγτρα διὰ νὰ παρηγορώμεθα εἰς Ἀθήνας.

Ἄλλὰ μὴ λησμονήσωμεν ἐν ταύτοις συμβᾶν τι ἔκτακτον, εὐτυχές, μέγα, ἀπροσδόκητον ν' ἀναφέρωμεν. Ἀλλὰ δὲν θέλομεν σᾶς τὸ εἶπει διὰ νὰ τὸ μαντεύσετε. . . Σᾶς δίδομεν μίαν, δυο, πέντε, χιλίων ἡμερῶν προθεσμίαν· πλὴν ἐλέπω ὅτι δὲν θέλετε λύσει τὸ αἰνιγμά μου κοὶ Οἰδίποδες ἐὰν ᾔσθε—σᾶς τὸ λέγω λοιπόν—τὸ συμβᾶν εἶναι ὁ ἀνακαλυφθὲς εἰς τὰ παράλια τῆς Σπάρτης ἢ τῆς Μεσσηνίας θησαυρός. Δύο Γαλλικὰ πολεμικὰ πλοῖα καὶ ἐν Ἑλληνικὸν ἀτμόπλοιον μετὰ στρατιωτῶν καὶ ἐπιτροπῶν μετέβησαν διὰ νὰ παραλάβωσιν αὐτὸν καὶ μεταφέρωσιν ἐνθάδε πρὸς πλήρωσιν τοῦ κενοῦ μας ταμείου. Τῶνόντι, κήδεταί ὁ Θεὸς τῆς Ἑλλάδος! καὶ ἂν οἱ ἄπληστοὶ Ἀγγλαμερικανοὶ ἀπηγόρευσαν τὴν ἐξαγωγὴν τοῦ χρυσοῦ τῆς Καλλιφορνίας, θησαυροὶ ἔτοιμοι παρετέθησαν ἄνωθεν τῇ Ἑλλάδι ἵνα εὐδαιμονήσῃ. Δὲν προεφῆτευσαν λοιπὼν ψευδῶς τὰ Ἔργα καὶ αἱ Ἡμέραι, ὅτι ταχέως ἐμελλε νὰ ἔλθῃ ὁ χρυσοῦς αἰὼν τῆς Ἑλλάδος.

Ἄλλ' ἂν τινες ἀπιστοῦσι περὶ τοῦ ἀκούσματος τούτου, πόσοι ὅμως δὲν ἔχουσι παντάπασιν τὴν ἀπιστίαν τοῦ Θωμᾶ, καὶ ἀπὸ τοῦδε ἤρχισαν τὴν εὐρεσιν τοῦ θησαυροῦ νὰ ἐορτάζωσιν;

Ἐλθετε μετ' ἐμοῦ, ἐκεῖ κάτω, εἰς τὸν κῆπον τὸν Ἰωαννικόν, τοῦ Χανσεὶ τὸ περιβόλι ὀνομαζόμενον. Ὁρᾶτε τὸν ὁμίλον ἐκεῖνον τῶν συμποσιαζόντων καὶ εὐωχομένων καὶ εὐθυμούντων ἀνδρῶν ἐπὶ τάπητος χλόης καὶ ἀνθῶν; Εἶναι οὗτοι Βουλευταὶ, ὑπουργοὶ καὶ Γερουσιασταί, οἵτινες τὴν εὐρεσιν τοῦ θησαυροῦ ἐορτάζουσι, τὸν Ἅγιον Γεώργιον πανηγυρίζοντες. . . . Δὲν ὑπάρχει δικαιοτέρα παρὰ ταύτην εὐθυμία, καὶ γένοιτο αὐτοῖς πρόφρων ὁ γλυκύς Θεὸς τὸν κώμου.

Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ λόγος περὶ συμποσίων, πρὶν τε-

λειώσωμεν ἀφευκτον νομίζομεν ν' ἀναφέρωμεν καὶ τελευταῖον τι γυναικεῖον συμπόσιον, γενόμενον ἐν Παρισίοις. Καὶ ἐννοοῦν αἱ καλαὶ ἀναγωνίστριαί μου ὅτι τὸ συμπόσιον τοῦτο ἔγινε μετὰ τῶν δημοκρατησῶν κοινοκτημόνων γυναικῶν. Πολλαί, κατὰ τὸ σὺνηθες, ἐγένοντο προπόσεις, ἀλλὰ μία αὐτῶν εἶναι ἡ μᾶλλον ἀξιοσημείωτος.

Μεγάλῃ τις καὶ εὐσωμος γυνὴ ἀναστάσα προέπιεν ὑπὲρ τῆς ὑποψηφιότητος τῶν γυναικῶν ὡς μελὸν τῆς Ἑθνικῆς Συνελεύσεως, καὶ διὰ προγράμματος τῆς ἐπεκαλεῖτο ὑπὲρ ἑαυτῆς τὰς ψήφους τῶν συμπολιτῶν τῆς.

« Πολῖται, λέγει ἡ γυνὴ ἐν τῇ διακηρύξει τῆς, ἔρχομαι νὰ παρουσιασθῶ εἰς τὰς ψήφους σας, ἀπειριόριστον τρέφουσα ἀφοσίωσιν ὑπὲρ τῆς καθιερώσεως μεγάλης τινὸς ἀρχῆς, τῆς πολιτικῆς καὶ ἀστυκῆς ἰσότητος ἐκατέρων τῶν φύλων. »

Ἀλλ' εἰς τῶν δημοκρατῶν ἀναστάς ἐνίσταται εἰς τὰς ἀξιώσεις τῆς γυναικὸς, λέγων, ὅτι ὡς ἀνὴρ δὲν ἠδύνατο νὰ παραδεχθῇ τοιαύτην εὐθύνην, καὶ ἀναπτύσων τὴν πρότασίν του, ὠμίλησε περὶ γυναικῶν οὐ πάνυ κολακευτικῶς, ἀλλ' ἐπὶ τὸ δηκτικώτερον σημειώσας, ὅτι πολλὰ τῶν κυριῶν ἀφένται εἰς τὰς φυσικὰς κλίσεις των, τῆς ἀπελευθερώσεώς των καὶ τῆς πολιτικῆς προτιμῶσαι πάντως, ἐβδομάδας ὅλας ν' ἀσχολῶνται περὶ τοὺς καλλωπισμοὺς, ἵνα τίς αὐτῶν φανῇ ὠραιότερα καὶ ἐρασμιώτερα τῆς ἄλλης. Ἡ ἀγροίκος αὕτη ἀγόρευσις ἐκίνησε τὴν εὐθυμίαν οὐ μόνον τοῦ λοιποῦ ἀκροατηρίου, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς ὑποψηφίου κυρίας, ἥτις ὅμως δὲν παρητήσατο τὸν σκοπὸν τῆς. Ὅταν, σὺν θεῷ, ἐκλεχθῇ ἀντιπρόσωπος, δὲν θέλομεν ὀκνήσει νὰ τὸ γνωστοποιήσωμεν εἰς τὰς καλὰς ἀναγνώστριάς μας, αἵτινες καὶ ἐλπίζομεν, δὲν θέλουν ἀκούσει ἀδιαφόρως τὸν νέον τοῦτον θρίαμβον τῶν γυναικεῶν δικαιωμάτων καὶ θελημάτων των.

Ἐπὶ τοῦ παρήντος σπεύδομεν ν' ἀναγγεῖλωμεν αὐταῖς ἄλλην τινα οὐχ ἥττον εὐάρεστον εἰδήσιν. Ὁ πνευματώδης φίλος τοῦ ὠραίου φύλου Ι.Ι. Σκυλίσσης, ὁ τοσοῦτος ἄλλοτε τὰς σχολὰς τῶν κυριῶν τέρψας διὰ τῶν Παρισίων Ἀποκρύφων καὶ τῆς Μαιβίδης καὶ τῶν τοῦ Ἰατροῦ Ἀπομνημονευμάτων ἐπεχείρησεν ἐν Σμύρῃ ἐκδοσὶν ἐφημερίδος, παρ' ἣ εἰς ἰδιαίτερον τυπογραφικὸν φύλλον θέλει μεταφράζει τὰ νεώτερα μυθιστορήματα, ἀρχήσας ἤδη ἀπὸ τὰς *Επτὰ Θανάσιμα Ἀμαρτήματα* τοῦ Εὐγενείου Σύν. Δὲν ἀμφιβάλλομεν, ὅτι θέλουν σπεύσει αἱ φιλόκαλοί μας Ἑλληνίδες, διὰ προθύμου συνδρομῆς, νὰ βραβεύωσι τὸν πιστὸν των αὐτὸν καὶ ἐράσιμον ποιητὴν καὶ συγγραφέα.

ΓΟΡΓΙΑΣ.

ΛΟΓΟΣ

Ἐκφωνηθεὶς εἰς τὴν ἀνακομιδὴν τῶν λειψάνων τοῦ μακαρίτου διδασκάλου Νεοφύτου Δούκα, ὑπὸ τοῦ Καθηγητοῦ Κυρίου Ἀλ. Ρ. Ράγκαβῃ, τὴν 17 Ἀπριλίου 1849.

Μετὰ τοὺς εὐγλωττοὺς καὶ θεοβόρῃμονας λόγους, οὓς ἤκούσαμεν ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ ἀμβωνος, καὶ περιτ-

πὸν καὶ ἀποτετολμημένον ἤθελον νομίσει νὰ προσθέσω λέξεις πανηγυρισμοῦ ὑπὲρ τοῦ ἐνδόξου νεκροῦ, οὗ τελεῖται τὸ μνημόσυνον σήμερον. Ἀλλ' ἀπέναντι τοῦ μνημείου τούτου, ὃ ἀνῆγειρε μὲν ἡ υἱικὴ ἰδιώτου φιλοστοργία, τοῦ δραστηρίου λειτουργοῦ τῶν πατριωτικῶν τοῦ μακαρίτου ἐπιχειρήσεων (1), κατηγλάσσε δὲ ἡ ἄρτι εἰς τὴν γεννέθλιον αὐτῆς γῆν παλινουοῦσα ἑλληνικὴ καλλιτεχνία, καὶ παραδεχθεῖσα καθιέρωσεν ἡ τῶν Ἑλλήνων ἀπάντων εὐγνωμοσύνη, ἀπέναντι, λέγω, τοῦ ἱερέως τούτου τῆς παιδείας καὶ τοῦ πατριωτισμοῦ, ὃ ἔπαινος αὐτόματος θλίβεται εἰς ὧν τὰ χεῖλη, καὶ ἡ φωνὴ μου εἶναι ἡχῶ μόνον τῆς φωνῆς τῶν καρδιῶν ὧν τῶν περιεσπασμένων, καθὼς καὶ ὅλης τῆς εὐεργητηθείσης Ἑλλάδος.

Μεγάλας καὶ αἰδίους χάριτας ὀφείλει ἡ ἀνθρωπότης εἰς τοὺς ἀκαμάτους ἀγωνιστὰς τῆς σοφίας, οἵτινες, πρὸς φωτισμὸν τῶν ὁμοίων τῶν, τὴν ζωὴν αὐτῶν ὡς εὐτηκτον ἀναλίσκουσι ὅσα πρὸς ἐξιχνίασιν ἢ τῆς φύσεως ἢ τοῦ παρελθόντος. Ἀλλ' εἰς τὴν εὐγνωμοσύνην ἡμῶν δὲν εἶναι τοῦτο μόνον τοῦ μακαρίου τούτου νεκροῦ τὸ δικαίωμα. Ἡ φάλαγγς τῶν πεπαιδευμένων, ἐν ᾗ πρωτοστάτης ἠγωνίσθη ὁ Δούκας, καὶ ἥς ὀλίγους ἀκόμη οὐραγοὺς καταλείπει ὁ θάνατος, αὐτῇ ἦν συγχρόνως ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ καὶ ἡ πρωταθλήτρια τοῦ μεγάλου ἡμῶν ἀγῶνος. Αὐτῆς τὰ διδάγματα ἦσαν αὐτόχρημα κηρύγματα ἀναστάσεως· αὐτῆς ὁ κάλαμος ἦν ὄπλον ἀπολυτρώσεως· αὐτῆς ἡ σημαία, ἀπὸ τῶν λόφων τοῦ Ἑλικῶνος μετηνέχθη κατὰ τὴν εἰμαρμένην ἡμέραν εἰς τοῦ Ὀλύμπου τὰς κορυφάς, καὶ ἤσπραψεν ὡς ἐλευθερίας μετέωρον! Ἐναυλον ἔχομεν ἐτι εἰς τὰς ἀκοὰς τὸ δόγμα τῆς Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων, δι' οὗ τοῦ Δούκα τὸ ὄνομα συγκατηριθμεῖτο μετὰ τῶν ὀνομάτων τῶν ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας πολεμησάντων· δόγμα σοφὸν καὶ δίκαιον εἴπερτι καὶ ἄλλο! διότι ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις δὲν ἦτον, ὡς ἄλλων ἴσως ἄλλαι ἀναστατώσεις λαῶν, προῖον βίας βαναύσου, ἀποτέλεσμα φιλοπρώτου κενοδοξίας, ἢ ὑπευθύνου δημαγωγίας ἐξάμβλωμα, ἀλλ' ὡς τις ἔνοπλος Ἀθηναῖς ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ Διὸς, οὕτω καὶ αὕτη προέκυψεν ἐκ τοῦ ἐθνικοῦ φωτισμοῦ, οὗ ὁ νεκρὸς οὗτος καὶ οἱ συνεργοὶ τοῦ ἦσαν οἱ δαδούχοι καὶ μύσται, ἐκ τοῦ ἐσκεμμένου ζήλου πρὸς μίμησιν τῶν προγόνων, ὧν τοῖς ἐδίδασκον οὗτοι τὰς ἀρετὰς, καὶ, συνελόντι εἰπεῖν, ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ φρονήματος, ὃ θνήσκουσα ἡ Ἑλλάς κατέλιπεν ὡς μόνον κληρονόμημα εἰς τὸν ὀρφανευθέντα λαόν τῆς. Τὸ φρόνημα τοῦτο ἦν ἡ Κιβωτὸς τῆς σωτηρίας, ἡ περιέχουσα τὸ σπέρμα τοῦ μέλλοντος. Ἄν ἐπὶ τοῦ ὀλεθρίου κλύδωνος κατεποντίζετο καὶ αὐτὸ, πᾶσα ἐλπίς ἀπεσβέννυτο, καὶ τὸ ὄνομα αὐτὸ τῶν Ἑλλήνων παρήρηγετο ἐπὶ τῆς γῆς, ὡς φροῦδον κώδωνος κρούσμα. Ἡ βαρβαρότης ὁμῶς καὶ ἡ τυραννία ἐδύναντο τότε μόνον νὰ ἐλπίσωσιν ὅτι θ' ἀποπνίξωσι διὰ παντὸς τὸ φρόνημα τοῦτο, ὅταν κατῶρθον νὰ πυκνώσωσιν ἐπὶ τὰ ὄμματα τῶν Ἑλλήνων τὴν τῆς ἀμαθείας ἀγλήν, ἀπὸ τοῦ ἐδάφους

(1) Τοῦ Κ. Ἀνδρέου Κορμενλά, Ἀθηναίου, ὅστις ἐτόπωσε τὰς πλείστας τῶν ἐκδόσεων τοῦ Δούκα, καὶ προήγαγεν ὑπὲρ πάντα ἄλλον τὴν τυπογραφικὴν τέχνην εἰς τὴν Ἑλλάδα.

τῶν ν' ἀποξέσωσι τὰ ἔγχη καὶ ἀπὸ τῆς μνήμης τῶν τὰς πράξεις τῶν προπατέρων τῶν, νὰ μετονομάσωσι τὸν Μαραθῶνα, τὰς Θερμοπύλας, τὸν Ὀλύμπον, καὶ, πολλαπλασιάζουσαι τοὺς Ἀλεῖς τῶν, νὰ πυρπολήσωσιν ὅλα τὰ γραπτὰ μνημεῖα τῆς ἀρχαίας μεγαλοφυΐας. Ἀλλ' ἄλλως ἐδόξε τῇ προστατίει τῆς Ἑλλάδος προνοία. Ὅταν ἡ Μέγαιρα ἐκείνη καὶ ἡ Τισιφρόνη κατελυμαίνοντο τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἀπεμάραιναν ἡ πνοὴ τῶν πᾶν σπέρμα πολιτισμοῦ ἐν αὐτῇ, τότε κατὰ θεῖαν οἰκονομίαν ἀναδεικνύμενοι, ἀπέδυντο εἰς τὴν κατ' αὐτῶν πάλην ἄνδρες οἷος ὁ Κораῖς, οἷος ὁ Δούκας, καὶ ἀρχαιότερον οἱ Βουλγάρεις καὶ Θεοτόκαι, καὶ οἱ Ζωσιμάδαί καὶ οἱ Βαρβάκαι, καθὼς καὶ ἐφ' ἡμῶν οἱ Ριζάραι, οἱ Ἰωνίδαί καὶ ὅσοι ἄλλοι, καὶ τὰς κατεπολέμουν μετ' ἐξαιρέσεως τὸ ὄπλον, ὄπλον πανίσχυρον ἐν Ἑλλάδι, διότι εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐμβάπτεται ἀρετὴν, ὄπλον ἀκαταμάχητον, διότι προχωρεῖ ἀεράτως καὶ ἀναποδράτως νικᾷ, ὄπλον ἱερὸν καὶ τελεσφόρον, διότι μέχρι τέλους ἐπάγει βέβαιον τῆς ἐλευθερίας τὸν θρίαμβον. Τοῦτο ὑπὲρ τινα καὶ ἄλλον ἐνθέρμως ἐδράξατο καὶ ὁ μακαρίτης, ὑπάρξας εἰς τῶν προθυμωτέρων ὑπερμάχων τοῦ φωτισμοῦ, καὶ εἰς τῶν ἀψευδσερέων μάντεων τῆς ἐλευθερίας.

Τὴν βιογραφίαν τοῦ οὐδαμῶς ἐνταῦθα προτιθεμαι νὰ ἐξισορήσω, ἀφ' οὗ ἤκουσαμεν αὐτὴν ἄλλοτε εὐφραδέστατα ἐκτελεῖσαν ἐντὸς τοῦ Πανεπιστημίου, οὗ ἡ ἡχὴ ἐπικροτοῦσα ἐπανέλεγε τὸ ὄνομα τοῦ πρεσβίστου τῶν φιλολόγων. Ἀλλ' οὐδὲ παρίστησιν ὁ βίος αὐτοῦ περιστάσεων ποικιλίαν, καὶ συμβάντα παρέχοντα ὕλην εἰς τοῦ βιογράφου τὸν κάλαμον· ὡς ῥυαξ ἐκ πολυχέμων, ἀλλ' ἀκυμάντως μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ καταφερόμενος, καὶ τὰ πεδία ζωπαρόχως περιαρδεύων, οὕτως ἔρρει καὶ ὁ βίος αὐτοῦ ἀταράχως, ἐν συνεχεῖ καὶ ἀπερισπάστῳ σπουδῇ, τὴν Ἑλλάδα ἔχων μόνον μελέτημα, καὶ μόνην ἐνασχόλησιν τὴν πρὸς αὐτὴν ευποιῶν.

Ὁ Δούκας ἐν μὲν τῇ νεότητι τοῦ ἐξεπαιδεύθη ἀντιτάττων εἰς μεγίστας δυσχερείας τὴν ἀκατάβλητόν του ἐπιμονήν· μετὰ ταῦτα δὲ ἐπέβη μιᾶς τῶν ἐπισημοτέρων διδασκαλικῶν καθεδρῶν· μετὰ ταῦτα ἐδαπάνησε τὴν ζωὴν καὶ τὴν περιουσίαν του ὅλην εἰς ἐκδόσιν συγγραμμάτων. Ἐσπουδάσε δὲ, ἐδίδαξε καὶ συνέγραψεν, οὐχὶ θηρεύων πλοῦτον ἢ φήμην δι' ἑαυτὸν, ἀλλ' ἀποβλέπων εἰς μόνον τὸ ὄφελος καὶ εἰς μόνην τὴν εὐκλειαν τῆς Ἑλλάδος. Ἡ Ἑλλάς ἦτον τὸ χρυσοῦν ὄναρ καὶ τὸ ἐντρυφήμα τῆς ψυχῆς του. Ἄν ποτέ τις εὗρεν ἀφορμὴν ν' ἀποδοκιμάσῃ τὴν κρίσιν του, ἀλλὰ τὴν καρδίαν του οὐδεὶς οὐδέποτε ἔψεξε· καὶ ἂν ποτε ἡ κρίσις ἐσφάλλετο, ἡ καρδία του τὸν παρήγεν. Ὁ Δούκας ἦτον ὅλος καρδία, καὶ τὴν καρδίαν τοῦ ἐπλήρου ὁλόκληρος ἡ Ἑλλάς. Ἀλλ' αὐτός, ὁ εἰς Ἠπειρον γεννηθείς, ὁ ἐκπαίδευθείς ἐν Δακίᾳ, καὶ ἐκεῖ τὴν Ἑλληνικὴν νεολαίαν διδάξας, ὁ ἐν Βιέννῃ τὰς πλείστας τῶν ἐκδόσεών του παρασκευάσας, Ἑλλάδα δὲν ἐννοεῖ, ὅποιαν, ἐνδίδων εἰς τὴν ἀνάγκην τῶν περιστάσεων, τὴν διέγραψε τῆς διπλωματίας ὁ διαβήτης, ἀλλ' ἡ Ἑλλάς ἦν δι' αὐτὸν πανταχοῦ ὅπου ἦσαν οἱ Ἑλληνες, καὶ τὴν διανοητικὴν τροφήν, ἣν παρεσκευάζεν ἀκαμάτως, δίδασπειρε μετ' ἴσου φίλτρου ὅπου εἰσι

διοεπαρμένα τὰ ἑπτὰ τῶν Ἑλλήνων ἑκατομύρια.

Ἀλλὰ καίτοι πρὸς ἅπαντας τοὺς Ἑλλήνας ἴσῃν τρέφον ἀγάπην, οὐχ ἤττον ὅμως ἡσθάνθη τὴν ψυχὴν του ἐμπιπταμένην ἀνεκφράστου ἀγαλλιάσεως, ὅταν ἤκουσε τὸ τῆς χαρᾶς εὐαγγέλιον, ὅτι καὶ μία καὶ τῆς Ἑλλάδος γωνία ἀνέκυψεν εἰς τῆς αὐτονομίας τὸν ἥλιον. Καὶ ἐν ὅσῳ μὲν διήρκει αἵματηρὸς ὁ ἀγὼν, ἀγύμναστος αὐτὸς εἰς τὰ ἔργα τοῦ Ἀρεως, προσέτι δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ γήρως καταπεπονημένος, δὲν κατῆλθεν εἰς τὰ πεδία τῆς μάχης, ὅπου πρὸς τῇ νεαζούσῃ ψυχῇ ἀπαιτεῖται καὶ νεάζουσα ῥώμη, ἀλλὰ μακρόθεν ἠυλόγει τοὺς νέους Μαραθωνομάχους, οὓς ἐθαύμαζε καὶ ἐχειροκρότει, καὶ ἐνόμιζεν ὅτι δὲν ἤθελε καταγνωσθῇ ὑπερῆμερίας τοῦ πρὸς τὴν πατρίδα ὀφλήματος, ὅταν μετὰ πολλαπλασίονος καὶ ἡδὴ ἐλπίζοντος ζήλου, ἀφιερωτο καὶ ἐν ταῖς ἐσχάταις ὅπου εὐρέθη βιὼν εἰς τὴν διάπλυσιν τῶν νέων Ἑλλήνων, ὅσοι κατὰ τοὺς πολυταράχους καιροὺς ἐν ὑπευδίῳ τυγχόντες, καὶ τὴν τῆς ἡλικίας ὥριμασιν περιμένοντες, ἠλείφοντο ἐν τούτοις φιλοτίμως, ὅπως ποτὲ ἀξιώτεροι κατέλθωσιν εἰς τὸ γάδιον, καὶ χρησιμώτεροι ἀναδειχθῶσιν αὐτῇ. Ἀλλὰ μόλις ἐκόπασεν ὁ δεινὸς κλύδων, καὶ ὁ γέρον ἐσπευσε πρὸς τὴν φίλην Ἑλλάδα, καὶ, καταχθεις, ἐρήσθη μετὰ δακρύων καὶ ἐφίλησε τὴν γῆν τῶν ὀνείρων του, τὴν γῆν ἐν ᾗ νοερώς διητάτο ἀπὸ τῆς πρώτης τοῦ ἡλικίας, τὴν γεννέτειραν τῶν ἀνδρῶν μετ' ὧν συνεβίον ἐν τῷ Θουκυδίδῃ καὶ τῷ Πλουτάρχῳ, τὴν εὐάνδρον τέλος μητέρα τῶν νέων προμάχων τῆς ἐλευθερίας. Ἦρχετο δὲ, οὐχὶ πένης ἀπὸ τῶν δημοσίων ἀποληψόμενος, ἀλλὰ πλουσίους φέρων νὰ διανεύμῃ τοὺς καρποὺς τῶν ἰδρώτων του· οὐδὲ βαθμοὺς ἐπαυτῶν καὶ ὑπηρεσίας, ἀλλ' αὐτοὺς πολυτιμωτάτην ὑπηρεσίαν εἰς τὸν βωμὸν τῆς πατρίδος προσφέρειν. Διὰ τοῦτο δὲν ὥρμησεν ὅπου εἶδε συναγελαζομένους τοὺς σπουδαρχοῦντας, ἀλλὰ τῆς περιστάσεως τύρβης τῆς πρωτεύουσας ἐπροτίμησε τὴν γαληνίαν Αἰγιναν, ὅπου φύσις τέρπουσα τοὺς ἡδὴ ἀμβλυώττοντας ὀφθαλμοὺς του, ὅπου σιγῇ τῆς μελέτης φίλη, ὅπου χορεία μαθητῶν παιδείας ὀρεγομένων, καὶ πληθὺς ἐνδεῶν περιθάλψεως δεομένων. Ἐκεῖ ἀνέβαλε νεαρός, καὶ ἡ ψυχὴ του ἐμεθίσθη εἰς εὐφροσύνην, διότι καὶ τὸ ἔδαφος ὑπὸ τοὺς πόδας του, ὅλον κατὰσπαρτον μὲ μνημεῖα, καὶ ὁ οὐρανὸς ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν του ἀεὶ αἴθριος καὶ ἀεὶ μειδιῶν, τῷ ἀνεπόλουν ὅτι ἦτον εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀναζήσασαν εἰς ἐλευθερίαν. Ἐκεῖ πολλάκις εἰς τὴν παραλίαν περιφέρειν τὸ μονῆρές του βῆμα, μακρὸν ἐστήριζε βλέμμα εἰς τῆς Ἀττικῆς τὴν ἀντιπεράν ἀκτὴν, καὶ ἔχαιρε βλέπων αὐτὴν εἰς τὸ λυκαυγὲς τῆς ἀποστάσεως· διότι τῆς σπουδαρχίας ὁ θόρυβος, οἱ ὀργυμοὶ τῶν παθῶν, τῆς συκοφαντίας αἱ βλασφημῖαι, οἱ κρωγμοὶ τῆς πλεονεξίας, καὶ ἡ ὅλη παράμους συναυλία, ἡ πληροῦσα πάντοτε τὰς μεγάλας συναγωγὰς τῆς πολιτικῆς, δὲν ἔφθανε λυπούσα μέχρι τῶν ἀκοῶν του, ἀλλ' ἐκάλυπτεν αὐτὴν τῆς θαλάσσης ὁ ἐναρμόνιος ῥόγχοις, ὅταν τὸ κύμα διώκον τὸ κύμα, τῷ ἔφερεν ἐκ τῆς Σαλαμῖνος ἀντηχήσεις πολεμιστηρίων παιάνων, καὶ περσφόνων θριάμβων ἀλυκαγμούς. Καὶ ὅταν εἰς αὐγὴν ἑαρος ἀνέτελλεν ὁ ξανθὸς Δοξίας, σινδῶν μὲν ἀτμώδης ἡ πλοῦτο ἐπὶ

τὴν κάτω πόλιν, καὶ τῷ ἀπέκρυπτεν αὐτὴν, καὶ τὸν βόρβορον ἐν ᾧ κυλινδούνται τὰ μικρολόγα τῶν ἀνθρώπων συμφέροντα, καὶ τὰς δυσμορφίας ὅσαι αἰσχύνοσι τὴν ὄψιν τῶν νέων κοινωνιῶν· ὑπὲρ δὲ τὴν ὀμίχλην ἠωρεῖτο ἀκτινοσεφὴς ὁ λόφος τῆς Ἀκροπόλεως, ὡς ἐναερίον ὄραμα φερόμενον ἐπὶ νεφελῶν, καὶ ὁ γέρον ἀνεγνώριζεν ἐν αὐτῷ τὸν ἰδανικὸν τῆς καρδίας του κόσμον, καὶ ὑπὸ τοῦ Παρθενῶνος τὸ σιληπνὸν περιστύλιον ἐβλεπε φιλοσοφοῦντα τὸν Πλάτωνα, τὸν Περικλῆ μέγαρα πράττοντα καὶ διανοοῦμενον μείζονα, τὸν Σωκράτη καὶ Ἀριστείδην, τὸν μὲν διδάσκοντα, τὸν δὲ ἐνεργοῦντα τὴν ἀρετὴν, καὶ ἡκουεν εἰς τοὺς ἀέρας φερόμενην τὴν κεραυνίον τοῦ Δημοσθένους φωνήν, καὶ ἡχοῦντα τοῦ Αἰσχύλου καὶ Σοφοκλέους τὰ θεσπέσια ἄσματα, καὶ ὅλος ἐκβαλχουόμενος ἐνέβαπτεν εἰς ἀρχαϊκὴν διάνοιαν τὸν ἀρχαῖκόν κάλαμόν του, καὶ ἡ ἐχάραττε τὰς μελιβρύτους ἐκεῖνας ἐπιστολάς του, ὅλας ἐλληνισμὸν ἀποπνεούσας καὶ ἐνθουσιῶντα πατριωτισμὸν, ἡ ἐσχολίαζε καὶ ἡρμήνευε τοὺς προσφιλεῖς συγγραφεῖς του καὶ σταθερὸν τοῦ βίου του προθέμενος πρόβλημα νὰ ἐπιβρώσῃ τὸν ὑπὸ τύχης ἐχθρὰς χαλασθέντα ἐθνικόν ὅσμον διὰ τῆς κοινωνίας τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας καὶ γλώσσης, ἐξέδωκε καὶ διένειμε, δωρεὰν τὰ πλεῖστα τοῖς χρήστοις, περὶ τὰς πέντε μυριάδας βιβλίων. Εἰς αὐτὰ κατεδαπάνησε πᾶσαν τὴν περιουσίαν, μέχρι τοῦ ἐσχάτου αὐτοῦ ὀβολοῦ, προσποδοὺς καὶ τῶν δύο χιτῶνων αὐτοῦ τὸν ἕνα, καὶ ὅταν μονοῦ στερουμένη καὶ τῆς ἐπιουσίῳ τροφῆς, ἡ Βασιλικὴ Κυβέρνησις, ἀντὶ μεγάλων μικρὰ ἀποδίδουσα, τῷ ἐχορήγησε σύνταξιν, τότε ὁ ὀλιγαρχικὸς γέρον ἐξ αὐτῆς μόνον τὸ πρὸς τὸ ἀποζῆν ἀπαραίτητον διατηρήσας, προσδιώρισε τὴν λοιπὴν εἰς πέντε ὑποτροφῶν περιθάλψιν. Τοιαύτη ἦν τοῦ Δούκα ἡ ἐν Αἰγίνῃ διαμονή.

Ἀλλ' εἰ καὶ ἡγάπα νὰ βλέπῃ οὕτω μᾶλλον τὰς Ἀθήνας του διὰ τοῦ πρίσματος τοῦ νοὸς ἐν ἀσπίδι καλλονῇ ἔμπρεπούσας, δὲν ἤθελεν ὅμως νὰ μείνῃ πάντοτε χωρὶς καὶ ἐκ τοῦ σύγγγους νὰ τὰς ἀσπασθῇ. Ἡ φωνὴ μάλιστα τῆς καρδίας του τῷ ἐχρησμοδοτεῖ ὅτι αἱ Ἀθηναὶ θέλουσιν εἶσθαι ἡ ἐσχάτη καὶ αἰωνία του κατοικία. Ὅταν λοιπὸν μυστικῇ τις προαίσθησις τῷ ἀνῆγγειλεν ὅτι ἦλθε τοῦ χρόνου τὸ πλήρωμα, τότε πειθαρχήσας κατὰ τὸ φαινόμενον μὲν τῇ ἀρχῇ ἥτις τὸν μετεκάλει, ὅπως τιμῇ τὰς τελευταίας στιγμὰς τοῦ βίου του, ἀληθῶς δὲ τῷ Θεῷ παρ' οὗ ἐνόησε ὅτι ἡ κλήσις ἤρχετο, ἀπῆρε πρὸς τὰς Ἀθήνας, τὴν νοεράν του πατρίδα, καὶ ἀφ' οὗ ἐπάτησε τὴν Ἀκρόπολιν, ἀφ' οὗ ἐξήτησε τὰ ἔχνη τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους εἰς τὴν Ἀκαδημίαν καὶ εἰς τὸ Λύκειον, αἰσθανόμενος ἡδὴ ὅτι ἐπληρώθησαν τῆς ζωῆς του πᾶσα ἡ κλήσις καὶ πάντες οἱ πόθοι, συνεσκευάσθη πλέον διὰ τὴν αἰωνίαν πατρίδα του, καὶ παρέδωκεν ἀγνὸν καὶ ἀμόλυντον τὸ πνεῦμά του εἰς τὸν Θεὸν παρ' οὗ τὸ παρέλαβεν ἐπ' ἀγαθῇ τῆς Ἑλλάδος.

Ἐνθυμούμεθα πάντες τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἀνεπαύθη ὁ δίκαιος ἐν Κυρίῳ, καὶ τὴν δημητολῇ αὐτοῦ ἐκφορὰν, καθ' ἣν τὸν προέπεμπον χιλιάδες πενθούντων, πάντες οἱ ἐν Ἀθήναις εἰς οἶον δῆποτε βαθ-

μόν' ἐλευθερίου ἀγωγῆς μετέχοντες, πάντες σχεδὸν μαθηταὶ αὐτοῦ εἴτε ἄμεσοι εἴτε ἔμμεσοι, εἴτε ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτοῦ Ἑλληνικῆς παιδείας μεταλαμβάνοντες, εἴτε ἐν τοῖς βιβλίοις αὐτοῦ αὐτὴν ἀρτυάμενοι. Οὕτως ἐτάφη κατ' ἰδίαν αὐτὸν ἀφ' ἑσθ' ἡ γῆν καθιερωθεῖσαν ὑπὸ ἀγαθοεργοῦ ἀφιλείας ὁ ἥρωας οὗτος τῆς ἀγαθοεργίας. Ὁ εὐσεβὴς μοναχὸς ἐτάφη εἰς τὸ θρησκευτικὸν τοῦτο φυτώριον, οὗ ἡ νοερά δενδροκομία τῷ εἶχεν ἀνατεθῆ ἔπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν του. Ὡς δὲ ἡ ζωὴ του, οὕτω καὶ ὁ θάνατός του ἔμελλε νὰ ᾔηται εἰς τὴν Ἑλλάδα ὡφέλιμος, καὶ ἡ ἐκλογὴ τοῦ μέρους τῆς ταφῆς του ἦν ἡ τελευταία του ὑπηρεσία πρὸς τὴν ἱεράν θρησκείαν, ἥς ἦν πάντοτε ἔνθερος καὶ λόγῳ καὶ διανοίᾳ θεράπων, καὶ πρὸς τὴν ἐνταῦθα ἐν τρίβῳ εὐσεβείας βηματίζουσιν νεολαίαν, πρὸς ἣν ἡσθάνετο φιλοστοργίαν πατρός, καὶ ἐφ' ἥς ἐστηρίζε τὰς χρηστοτάτας ἐλπίδας περὶ τῆς μελλούσης ἐκκλησίας τῆς ἐκκλησίας μας. Ἀληθὲς τῷ ὄντι εὐεργέτημα εἰς τὸ ἱερὸν καταγώγιον τοῦτο ἦτον ἡ ἐνταῦθα ταφή του· διότι εἰς τοὺς τροφίμους αὐτοῦ πρόκειται διηγεῖσθαι καὶ μέγα παράδειγμα ὅλων τῶν ἀρετῶν δι' ὧν πρέπει νὰ κοσμηθῶσι πρὶν ἢ χρισθῶσιν ὡς ἐπίλεκτοι καὶ ὡς ὑπηρετῶνται τῆς ἐκκλησίας. Ὅσάκις αἰροῦσι τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς ταύτην τὴν στήλην, θέλουσιν ἀναπολεῖν ὅτι οἱ ἱερεῖς, ὅπως καταστηθῶσιν ἄξιοι τῆς οὐρανοῦ των ἐντολῆς, ὀφείλουσι νὰ ἐντραφῶσιν εἰς παιδείαν ἀληθῆ, ὅπως τεθέντες ἐπὶ τὸν μόδιον μὴ ὡς λυχνεῖς σβεστοί, οὐδὲ ἀναδειχθῶσι νομοδιδάσκαλοι μὴ ροοῦντες μήτε ἂ λέγουσι μήτε περὶ τίνων διαβεβαίονται (1)· τὰ ἱερά παραγέματα καὶ τὴν εἰς Θεὸν πίστιν νὰ διδάσκωσιν ἐπιμελῶς δι' ἔργου καὶ διὰ λόγου· διότι οἱ χριστιανοὶ οὗς ποιμανοῦσι πῶς πιστεύουσιν οὐ οὐκ ἠκούσαν, πῶς δὲ ἀκούσουσι χωρὶς κηρύσσειντος (2)· νὰ ἐνδυθῶσι πίστιν καὶ εὐσέβειαν ἀνυπόκριτον, οὕτε πρὸς θεοβλάβειαν ἀποκλίνουσιν, οὕτε πρὸς τὸν σκεπτικισμὸν ἀθωράκισον· πιστεύοντες δὲ νὰ ἐφαρμόζωσι καὶ τὴν πίστιν δι' εὐπορίας καὶ δι' ἔργων καλῶν, ὅτι ἡ πίστις ἐὰν μὴ ἔργα ἔχη, νεκρά ἐστὶ κατ' ἐαυτήν (3)· νὰ ᾔηται ἀφιλοκερδεῖς καὶ ἀπεσπασμένοι ἀπὸ θησαυροῦς ἐγκοσμίου· ὅπου γάρ ἐστιν ὁ θησαυρὸς ἡμῶν, ἐκεῖ ἐστὶ καὶ ἡ καρδιά ἡμῶν (4)· νὰ ᾔηται ἀπηλλαγμένοι κούφου φιλαυτίας καὶ ματαιότητος, ἵνα μὴ τυρωθῆντες εἰς κρίμα ἐμψέσωσι τοῦ διαβόλου (5)· νὰ περιβάλλωνται τὴν ἐκ τῆς καθαρᾶς συνειδήσεως καὶ ἐκ τῆς συναισθήσεως τῆς ἱερότητος τῶν ἔργων αὐτῶν πηγάζουσιν κοσμιότητα καὶ εὐπρέπειαν, καὶ ἐν κεφαλῇ εἰπεῖν, νὰ γίνωνται τύπος τῶν πιστῶν ἐν λόγῳ, ἐν ἀγαστροφῇ, ἐν ἀγάπῃ, ἐν πνεύματι, ἐν πίστει, ἐν ἀγνείᾳ (6). Ἄν τις τῶν νέων τούτων στρατιωτῶν τῆς πίστεως, οἵτινες ἀλείφονται ἡδὴ ὅπως ἀνεγείρωσι τὴν ἐκκλησίαν ἐκ τῶν ἐρείπειων ὑπ' αὐτὴν ἔθαψεν ἡ βαρβαρότης τῶν δουλικῶν ἡμερῶν, καὶ ἀποδώσωσιν αὐτῇ τὴν λαμπρότητα καὶ εὐπρέπειαν ἣτις ἀνήκει εἰς τὴν τοῦ Χριστοῦ νύμ-

φη, ἂν τις, λέγω, αἰσθανθῇ ποτε ἑαυτὸν ἐλαστούμενον τῶν ἐμβριθῶν καθηκόντων του, καὶ νυστάζοντα πρὸς τὴν αὐτῶν αὐστηρότητα, ἢ ἐννοῇ τινὰ τῶν κακῶν κλίσεων ἐκνικῶσαν ἐντός του, ἃς ἐρχεται πρὸς τὸν τάρον τοῦτον, ν' ἀναπολῇ τοῦ ἐνταῦθα κειμένου τὸν βίον, ὅλον αὐταπάρνησιν, ὅλον ἰσχύον καὶ ἀφροσύνην, ὅλον ἀσκησιν τῆς χριστιανικῆς ταπεινότητος, καὶ ἀναμριβόλως ἰαθήσεται τὴν καρδίαν, καὶ ἐπιβρώσθησεται πρὸς ἀρετὴν καὶ εὐσέβειαν.

Οὐχὶ δὲ μόνον οἱ τὸ ἱερὸν μέλλοντες νὰ διανύσωσι σάδιον, ἀλλὰ καὶ πᾶς Ἕλληνα ἄπλως, εἰσροῶν εἰς τὸ περίγλυρον καὶ περίχρυσον τοῦτο μνημεῖον, θέλει ἐπαίνεσει οὐ μόνον τὴν φιλοκαλίαν τῆς ἐργασταμένης χειρὸς, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀναθέτης φρενὸς τὴν εὐσέβειαν. Διότι, ὡς οἱ ἀρχαῖοι ἴστων ἀνδριάντας εἰς Ὀλυμπιονίκας καὶ λοιποὺς ἀθλητάς, οὕτω καὶ αὐτὸς ἀνήγειρε ταύτην τὴν στήλην εἰς τὸν καταγωνισάμενον τὴν ἀμάθειαν, εἰς τὸν ἀθλητὴν τῆς φιλογενείας. Ἀπὸ τοῦ μνημείου τούτου θέλουσιν αἰωνίως ἀναπηδᾶ σπινθῆρες ἡλεκτρίζοντες τὸν πατριωτικὸν ἐνθουσιασμόν, καὶ περὶ αὐτὸ ἡ ὁλβία τοῦ Δούκα φυγὴ θέλει περινοστεῖ, τὴν Ἑλλάδα ἐπισκοποῦσα, καὶ κηδομένη περὶ τῆς τύχης της. Ἐδῶ, ὡς φυγὴ ἱερὰ, κατηρώς πλανωμένη, θέλεις ἴσως ἀκούσθαι θηροῦσα μετὰ τοῦ χειμερίου βορῶα, ὁσάκις βλέπεις τῶν Ἑλλήνων τὰ τέκνα ἀποσκιρτῶντα ἀπὸ τῆς ἀρετῆς τὴν ὁδόν, τῆς παιδείας μικρὸν λόγον ποιοῦμενα, ἢ ἀλληλόμαχα κατ' ἑαυτῶν καὶ τῆς πατρίδος ὅπλα κινῶντα, ἢ βλέπεις ἐγωῖσμόν καὶ ἀγενῆ φιλογρομητρίαν καταλυαينوμένην τὴν δημοσίαν εὐτυχίαν, ἢ τὰς πατρίδας λυσσώσας, ἢ τὰς ἀρχὰς ἐν προπετεῖᾳ θρασυνομένας, ἢ τὴν ὀχλαγωγίαν ὡς παροινούσαν Μαινάδα ἀφηνιάζουσιν· τὸ δὲ ἔθνος, τὸ ἄλλοτε πρῶτον μετὰ τῶν ἐθνῶν, τὸ βρόθεν τὰ μέγιστα τῶν ὠρῶν λαβὼν, ἀνδρείαν, ἀγχινοίαν, ἐμφύτον χαρακτῆρος χρηστότητα, αὐτὸ φθίνον καὶ ἀπολλύμενον. Θέλεις δὲ χαίρει ἐξ ἐναντίας, καὶ ἀγαλλομένη θέλεις ἐπευφημεῖ, ὅταν βλέπης νεολαίαν ἐνθουσιάζουσαν πρὸς τὰ καλὰ, τὴν ἀρετὴν διέπουσαν τὰ τε δημόσια καὶ τὰ ἰδιωτικά, τοὺς ἀρχοντας ἐπιζητούντας τὰς ἀρχὰς ὅπως ὠφελῶσιν, οὐχὶ ὅπως ὠφελῶνται, πρὸς τὸ πηδάλιον τὴν χεῖρα ἐκτείνοντας μόνους τοὺς ἱκανοὺς νὰ πηδάλουχῶσι τὴν πατρίδα εἰς σωτηρίας λιμένα, τὸν λαὸν πειθαρχοῦντα τῷ νόμῳ, τὴν ἐλευθερίαν σώφρονα καὶ σεμνήν, καὶ ἕκαστον πρόθυμον νὰ θυσιάσῃ ἑαυτὸν ὑπὲρ τῆς πατρίδος, οὐχὶ τὴν πατρίδα ὑπὲρ ἑαυτοῦ.

Τότε δὲ, φυγὴ μακαρία, θέλεις ἀναπτερωθῇ πρὸς τοὺς οὐρανοὺς, ἐκπέμφσας θριάμβου φωνήν, ὅταν ἰδῇς ὅτι ἡ διακαὴς φιλογένεια, ἣτις ἦτον ἡ εὐγενὴς σου οὐσία, διαπλέξασα πάσας τὰς φυγάς τῶν Ἑλλήνων, συνέδεσεν αὐτοὺς δι' ἡγιασμένου δεσμοῦ ἀπὸ τοῦ Ἰστροῦ μέχρι τῆς Ἰῆς, καὶ ὁ κοινὸς φωτισμός, οὗ σὺ ἀνεβρίπιζες καὶ ἀνέγχες τὴν δάδα, ἀπαρτίσθαι ἀρόχων εἰς αἰῶνας τὴν ἡθικὴν τοῦ ἔθνους ἐνότητά, ὅπερ, ὡς δι' ὅλου τοῦ βίου σου διηνεκῶς ἐπροσπάθησας καὶ νύχθηδες, γένοιτο, γένοιτο!

(1) Παύλ. πρὸς Τιμόθ. Α'. 7. (2) πρὸς Ῥωμ. Ι'. 14.

(3) Ἰωάνν. ἐπ. Β'. 17. (4) Εὐαγγ. κ. Ματθ. ΣΓ', 21.

(5) Πρὸς Τιμόθ. Γ'. 6. (6) Πρὸς Τιμόθ. Δ'. 4.